

NATURA 2000 - szansa czy zagrożenie?

Utworzono: poniedziałek, 21, styczeń 2008 08:58 Ilona Halucha

W ostatnich latach wiele się mówi i pisze na temat unijnego programu ochrony przyrody NATURA 2000 - szczególnie w kontekście dyskusji ekologów z drogowcami na temat inwestycji w chronionych obszarach. Czym tak naprawdę jest NATURA 2000, jakie ma podstawy prawne, jakie cele i założenia?

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 to jeden z najważniejszych programów dotyczących ochrony przyrody w Unii Europejskiej. Celem powstania sieci jest ochrona bioróżnorodności dzięki zabezpieczeniu zagrożonych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt w skali całej Europy.

Program powstał na podstawie dwóch dyrektyw: z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (79/409/EWG), tzw. dyrektywa ptasia oraz z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny (92/43/EWG), tzw. dyrektywa siedliskowa.

Krajowa podstawa prawna to:

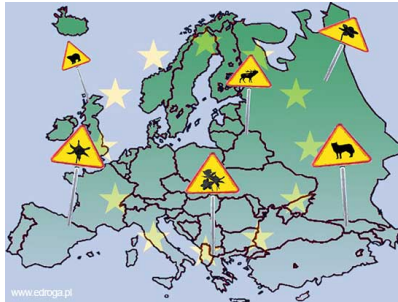
- ustawa z 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 Nr 92 poz. 880),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z 21 lipca 2004 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz.U. 2004 nr 229 poz. 2313),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie trybu i zakresu opracowania projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 (Dz.U. 2005 nr 61 poz. 549),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 maja 2005 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, wymagających

NATURA 2000 - szansa czy zagrożenie?

Utworzono: poniedziałek, 21, styczeń 2008 08:58 Ilona Halucha

ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 (Dz.U. 2005 nr 94 poz. 795),

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. 2007 nr 179 poz. 1275).

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, sieć obszarów Natura 2000 obejmuje Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków oraz Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk, na których obowiązują specjalne regulacje prawne. Każde państwo należące do Unii Europejskiej musi opracować listę obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym, zawierających gatunki i siedliska wyszczególnione w dyrektywach ptasiej i siedliskowej. Następnie Komisja Europejska w porozumieniu z krajami członkowskimi, ustala ostateczną listę obszarów, które wejdą do programu. Dla zatwierdzonych elementów sieci opracowuje się priorytety ochrony, działania ochronne, a także tworzy plany ochrony (art. 6 ust. 1):

„Dla specjalnych obszarów ochrony Państwa Członkowskie tworzą konieczne środki ochronne obejmujące, jeśli zaistnieje taka potrzeba, odpowiednie plany zagospodarowania opracowane specjalnie dla tych terenów, bądź zintegrowane z innymi planami rozwoju oraz odpowiednie środki ustawowe, administracyjne lub umowne (...)”

Uwaga: ochrona przyrodnicza danego obszaru nie przekreśla możliwości prowadzenia na nim inwestycji. (art. 2 ust. 3):

„Środki podejmowane zgodnie z niniejszą dyrektywą uwzględniają wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne i lokalne.” Jednak każde planowane przedsięwzięcie podlega rygorystycznej ocenie oddziaływania na środowisko. Zgoda na działania szkodzące środowisku może zostać wydana tylko w ściśle określonych przypadkach i pod warunkiem zrekompensowania szkód (art. 6 ust. 3 i 4):

„3. Każdy plan lub przedsięwzięcie, które nie jest bezpośrednio związane lub konieczne do zagospodarowania terenu, ale które może na nie w istotny sposób oddziaływać, zarówno oddzielnie, jak i w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami, podlega odpowiedniej ocenie jego skutków dla danego terenu z punktu widzenia założeń jego ochrony. W świetle wniosków wynikających z tej oceny oraz bez uszczerbku dla przepisów ust. 4, właściwe władze krajowe wyrażają zgodę na ten plan lub przedsięwzięcie dopiero po upewnieniu się, że nie wpłynie on niekorzystnie na dany teren oraz, w stosownych przypadkach, po uzyskaniu opinii

NATURA 2000 - szansa czy zagrożenie?

Utworzono: poniedziałek, 21, styczeń 2008 08:58 Ilona Halucha

całego społeczeństwa.

4. Jeżeli pomimo negatywnej oceny skutków dla danego terenu oraz braku rozwiązań alternatywnych, plan lub przedsięwzięcie musi jednak zostać zrealizowane z powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego, w tym interesów mających charakter społeczny lub gospodarczy, Państwo Członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne do zapewnienia ochrony ogólnej spójności Natury 2000. O przyjętych środkach kompensujących Państwo Członkowskie informuje Komisję. Jeżeli dany teren obejmuje typ siedliska przyrodniczego i/lub jest zamieszkały przez gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego.”

Zdaniem wielu organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska, w Polsce jest wciąż za mało chronionych obszarów. Dlatego stworzyły propozycję optymalnej sieci obszarów Natura 2000 w Polsce - tzw. „Shadow List”, którą przesłały do Komisji Europejskiej. Jeżeli lista obszarów, jakie kraj członkowski proponuje włączyć do sieci Natura 2000, wyda się niewystarczająca również Komisji UE, istnieje procedura, które umożliwia ochronę danego obszaru nawet bez zgody władz państwowych (art. 5 ust. 1-3):

„1. W wyjątkowych przypadkach, gdy Komisja stwierdzi, że krajowy wykaz (...) nie wymienia terenu, na którym znajduje się typ siedliska przyrodniczego lub gatunek o znaczeniu priorytetowym (...), zainicjowana zostaje dwustronna procedura konsultacji między danym Państwem Członkowskim a Komisją, mająca na celu porównanie danych naukowych wykorzystywanych przez każde z nich.

2. Jeżeli z chwilą zakończenia okresu konsultacji, nieprzekraczającego sześciu miesięcy, spór nie zostanie rozwiązany, Komisja przekazuje Radzie wniosek

NATURA 2000 - szansa czy zagrożenie?

Utworzono: poniedziałek, 21, styczeń 2008 08:58 Ilona Halucha

odnoszący się do wyboru terenu jako terenu mającego znaczenie dla Wspólnoty.

3. Rada, stanowiąc jednomyślnie, podejmuje decyzję w ciągu trzech miesięcy od daty przedłożenia wniosku.”

Oprócz wielu wymienionych wyżej ograniczeń, jest również aspekt pozytywny - Unia Europejska posiada środki na współfinansowanie ochrony obszarów Natury 2000 (m.in. art. 8 ust. 2 i 3):

”2. Komisja w porozumieniu z każdym zainteresowanym Państwem Członkowskim określa dla terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, w odniesieniu do których Państwo Członkowskie ubiega się o współfinansowanie, środki konieczne do zachowania lub odtworzenia typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym występujących na tych terenach we właściwym stanie ochrony, a także całkowite koszty tych środków.

3. Komisja w Porozumieniu z zainteresowanymi Państwami Członkowskimi szacuje zakres finansowania, w tym współfinansowania, koniecznego do realizacji środków, określonych w ust. 2, między innymi uwzględniając skupienie na terytorium Państwa Członkowskiego typów siedlisk przyrodniczych i/lub gatunków o znaczeniu priorytetowym oraz względnych obciążeń, które pociągają za sobą wymagane środki.”

Odpowiedź na zadane w tytule pytanie, w świetle powyższych przepisów, nie będzie jednoznaczna. Natura 2000 może być szansą, jeśli wykorzystana do promocji regionów, rozwoju turystyki, gospodarstw agroturystycznych, rolnictwa ekologicznego, zdobycia dotacji unijnych itd. Może stać się też zagrożeniem w sytuacji, gdy Komisja Europejska nie wyrazi zgody na przeprowadzenie na chronionym obszarze potrzebnych inwestycji. Niezależnie od tego, czy bliższa jest nam ochrona środowiska czy raczej postęp cywilizacyjny, trudno polemizować ze słusznością jednego z zapisów z Ustawy Prawo Ochrony Środowiska (art.3 ust. 50):

NATURA 2000 - szansa czy zagrożenie?

Utworzono: poniedziałek, 21, styczeń 2008 08:58 Ilona Hałucha

„Zrównoważony rozwój to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.”

Ilona Hałucha

Źródło:

- Dyrektywa Rady z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny (92/43/EWG),
- Ustawa Prawo Ochrony Środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r.,
- www.natura2000.org.pl
- http://pl.wikipedia.org/wiki/Natura_2000